Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
GERARDA HOGANA
přednesené dne 19. března 2020[1]

Spojené věci C-133/19, C-136/19 a C-137/19

B. M. M.,
B. S. (C-133/19)
B. M. M.,
B. M. (C-136/19)
B. M. O. (C-137/19)
proti
État belge

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Conseil d' État (Státní rada, Belgie)]

„Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce — Právo na sloučení rodiny — Směrnice 2003/86/ES — Článek 4 — Pojem ‚nezletilý' — Článek 18 — Právo podat opravný prostředek v případě zamítnutí žádosti o sloučení rodiny — Článek 47 Listiny základních práv Evropské unie — Právo na účinný prostředek nápravy — Státní příslušníci třetích zemí mladší 18 let v době podání žádosti o sloučení rodiny — Dosažení plnoletosti během správního řízení — Dosažení plnoletosti během soudního řízení — Rozhodující datum pro posouzení, zda dotčené osoby mají postavení ‚nezletilého'"

I. Úvod

1. Podle čl. 23 odst. 1 Mezinárodního paktu Organizace spojených národů o občanských a politických právech z roku 1966 je rodina „přirozenou a základní jednotkou společnosti". Tato právní zásada jednoduše odráží skutečnost, že téměř všechny lidské společnosti jsou založeny na rodině, i přestože je rozsah rodinného života rovněž různorodý a rozličný. Myšlenka, že mají děti právo na péči a společnost svých rodičů, je přitom s výhradou výjimek, jejichž cílem je chránit jejich blaho, myšlenkou hluboce zakořeněnou v právních, kulturních a morálních tradicích všech členských států.

2. Vše se to odráží v myšlence sloučení rodiny, která je klíčovým prvkem moderního mezinárodního humanitárního práva. V kontextu unijního práva je tato zásada vyjádřena ve směrnici Rady 2003/86/ES ze dne 22. září 2003 o právu na sloučení rodiny[2], která umožňuje rodinným příslušníkům – a zejména nezletilým osobám – usadit se v hostitelské zemi a následovat jiného rodinného příslušníka v tomto státě, kterému bylo přiznáno postavení uprchlíka.

1 – Původní jazyk: angličtina.

2 – Úř. věst. 2003, L 251, s. 12; Zvl. vyd. 19/06, s. 224.

3. Do tohoto kontextu spadají projednávané žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, která se týká výkladu směrnice 2003/86/ES a článku 47 Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“). Podstatou otázky položené těmito žádostmi je to, zda se s dětmi, které byly nezletilé v době podání žádosti o sloučení rodiny, musí pro tento účel nadále zacházet jako s nezletilými dětmi i později, když v průběhu správního řízení rozhodujícího o jejich návrhu (C- 137/19) nebo během následného soudního řízení (C-133/19 a C-136/19) dosáhnou plnoletosti.

4. Projednávané žádosti vyvstaly v rámci řízení u Conseil d'État (Státní rada, Belgie) mezi na straně jedné B. M. M. a B.S (C-133/19), B. M. M. a B. M. (C-136/19) a také B. M. O. (C-137/19) (dále jen „navrhovatelé“) a ministre de l'asile et la migration (ministerstvo sociálních věcí a veřejného zdraví a pro azyl a migraci, Belgie) na straně druhé, které se týkají zamítnutí žádostí navrhovatelů o sloučení rodiny ze strany Conseil du contentieux des étrangers (Rada pro cizinecké spory, Belgie), k níž navrhovatelé podali odvolání.

5. Spor v původním řízení ve věci C-137/19 se v podstatě týká výkladu pojmu „nezletilé dítě“ uvedeného v čl. 4 odst. 1 směrnice 2003/86 a toho, zda musí být tento pojem vykládán v tom smyslu, že k tomu, aby mohl být státní příslušník třetí země posouzen jako „nezletilé dítě“ ve smyslu této směrnice, musí být „nezletilým dítětem“ nejen ke dni podání žádosti o vstup a pobyt v členském státě, ale rovněž v okamžiku, kdy správní orgán tohoto členského státu definitivně rozhodne o jeho žádosti.

6. Spory před soudem ve věcech C-133/19 a C-136/19 se týkají otázky, zda článek 47 Listiny a článek 18 směrnice 2003/86 musí být vykládány v tom smyslu, že brání tomu, aby byla žaloba na neplatnost podaná proti správnímu rozhodnutí o nepřiznání práva na sloučení rodiny nezletilého dítěte prohlášena za nepřípustnou z toho důvodu, že dítě dosáhlo plnoletosti v průběhu soudního řízení, neboť by mu tím bylo znemožněno, aby mohlo podat odvolání proti tomuto rozhodnutí, čímž by bylo porušeno jeho právo na účinnou právní ochranu.

7. Před posouzením této otázky je však nejdříve nutné uvést relevantní právní úpravu.

A. Unijní právo

8. Článek 47 Listiny stanoví:

„Každý, jehož práva a svobody zaručené právem Unie byly porušeny, má za podmínek stanovených tímto článkem právo na účinné prostředky nápravy před soudem.

Každý má právo, aby jeho věc byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, předem zřízeným zákonem. Každému musí být umožněno poradit se, být obhajován a být zastupován. Bezplatná právní pomoc je poskytnuta všem, kdo nemají dostatečné prostředky, pokud je to nezbytné k zajištění účinného přístupu ke spravedlnosti.“

1. Směrnice 2003/86

9. Body 2, 4, 6 a 13 odůvodnění směrnice 2003/86 uvádějí:

„(2) Opatření týkající se sloučení rodiny by měla být přijata ve shodě se závazkem chránit rodinu a respektovat rodinný život obsaženým v mnoha nástrojích mezinárodního práva. Tato směrnice ctí základní práva a řídí se zásadami uznanými zejména v článku 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a v Listině základních práv Evropské unie.

[…]

(4) Sloučení rodiny je nezbytné k umožnění rodinného života. Napomáhá k vytvoření sociálně kulturní stability usnadňující integraci státních příslušníků třetích zemí v členských státech, což současně podporuje hospodářskou a sociální soudržnost, základní cíl Společenství stanovený Smlouvou.

[…]

(6) Za účelem ochrany rodiny a založení nebo zachování rodinného života je třeba určit na základě společných kritérií hmotné podmínky pro uplatňování práva na sloučení rodiny.

[…]

(13) Je třeba stanovit procesní pravidla posuzování žádosti o sloučení rodiny a postup projednávání vstupu a pobytu členů rodiny. Tyto postupy by měly být s ohledem na běžné pracovní zatížení správních orgánů členských států účinné a snadno zvládnutelné, průhledné a spravedlivé, aby dotyčným osobám nabízely odpovídající právní jistotu.“

10. Článek 4 této směrnice stanoví:

„1. Členské státy povolí vstup a pobyt níže uvedených rodinných příslušníků podle této směrnice a s výhradou dodržení podmínek uvedených v kapitole IV, jakož i v článku 16:

a) manžela nebo manželky osoby usilující o sloučení rodiny;

b) nezletilých dětí osoby usilující o sloučení rodiny a jejího manžela nebo jeho manželky, včetně dětí osvojených, v souladu s rozhodnutím příslušného orgánu v dotyčném členském státě nebo rozhodnutím, které je bez dalšího vykonatelné na základě mezinárodních závazků dotyčného členského státu, nebo které musí být uznáno v souladu s mezinárodními závazky;

c) nezletilých dětí osoby usilující o sloučení rodiny včetně dětí osvojených, pokud má osoba usilující o sloučení rodiny děti v opatrování a děti jsou na ní závislé. Členské státy mohou povolit sloučení s dětmi, které jsou zároveň v opatrování jiného opatrovníka, za předpokladu, že druhý opatrovník k tomu poskytne souhlas;

d) nezletilých dětí manžela nebo manželky včetně dětí osvojených, pokud má tento manžel nebo manželka děti v opatrování a děti jsou na něm závislé. Členské státy mohou povolit sloučení s dětmi, které jsou zároveň v opatrování jiného opatrovníka, za předpokladu, že druhý opatrovník k tomu poskytne souhlas.

[…]

6. Odchylně od výše uvedeného mohou členské státy požadovat, aby žádosti týkající se sloučení rodiny s nezletilými dětmi byly podávány do 15 let jejich věku, jak stanoví jejich právní předpisy platné ke dni provedení této směrnice. Pokud je žádost podána později, povolí členské státy, které rozhodují o použití této odchylky, vstup a pobyt těchto dětí z jiného důvodu, než je sloučení rodiny.“

11. Článek 5 této směrnice stanoví:

„1. Členské státy určí, zda žádost o vstup a pobyt za účelem uplatňování práva na sloučení rodiny podá u příslušných orgánů dotyčného členského státu osoba usilující o sloučení rodiny, nebo rodinný příslušník nebo příslušníci.

2. K žádosti se připojí doklady potvrzující rodinné vztahy a dodržení podmínek stanovených v článcích 4 a 6 a popřípadě v článcích 7 a 8, jakož i ověřené opisy cestovních dokladů rodinných příslušníků.

V případě potřeby mohou členské státy pro účely získání důkazu o existenci rodinných vztahů vést pohovory s osobou usilující o sloučení rodiny a jejími rodinnými příslušníky a provádět další šetření, která budou považovat za nezbytná.

[…]

4. Příslušné orgány členského státu žadateli písemně oznámí rozhodnutí co nejdříve, v každém případě však nejpozději devět měsíců ode dne podání žádosti.

Za mimořádných okolností souvisejících s obtížností posouzení žádosti může být lhůta uvedená v prvním pododstavci prodloužena.

Rozhodnutí o zamítnutí žádosti je třeba řádně odůvodnit. Důsledky toho, že rozhodnutí nebylo učiněno ve lhůtě stanovené v prvním pododstavci, musí být určeny vnitrostátními právními předpisy příslušného členského státu.

5. Při posuzování žádosti členské státy dbají na to, aby byl brán náležitý ohled na nejlepší zájmy nezletilých dětí.“

12. Článek 16 odst. 1 téže směrnice stanoví:

„1. Členské státy mohou zamítnout žádost o vstup a pobyt za účelem sloučení rodiny nebo popřípadě odejmout povolení k pobytu rodinným příslušníkům či zamítnout prodloužení jeho doby platnosti za těchto okolností:

a) pokud podmínky stanovené touto směrnicí nejsou nebo již nejsou splněny.

[…]“

13. Článek 18 směrnice 2003/86 zní takto:

„Členské státy zajistí, aby osoba usilující o sloučení rodiny nebo její rodinní příslušníci měli právo obrátit se na soud, pokud je žádost o sloučení rodiny zamítnuta nebo doba platnosti povolení k pobytu není prodloužena, nebo je povolení k pobytu odejmuto nebo je nařízeno navrácení.

Postup a příslušnost, v souladu s kterými je vykonáváno právo uvedené v prvním pododstavci, stanoví dotyčné členské státy.“

2. Vnitrostátní právo

14. Článek 4 odst. 1 písm. c) směrnice 2003/86 byl do belgického práva proveden čl. 10 odst. 1 prvním pododstavcem bodem 4 loi du 15 décembre 1980 sur l’accès au territoire, le séjour, l’établissement et l’éloignement des étrangers [3] (zákon ze dne 15. prosince 1980 o vstupu na území, pobytu, usazování a vyhoštění cizinců, dále jen „zákon ze dne 15. prosince“), který ve znění použitelném v projednávané věci [4] stanoví:

„S výhradou ustanovení článků 9 a 12 je následujícím osobám dovoleno zdržovat se v Království déle než tři měsíce:

[…]

3 – Moniteur belge ze dne 31. prosince 1980, s. 14584.

4 – Ve znění loi du 15 septembre 2006 (zákon ze dne 15. září 2006).

4. následující rodinní příslušníci cizince, kterému byl přiznán či umožněn před nejméně dvanácti měsíci pobyt na území Království na neomezenou dobu nebo mu bylo před nejméně dvanácti měsíci umožněno, aby se na území Království usadil:

– jeho zahraniční manžel/manželka nebo cizinec, s nímž uzavřel registrované partnerství, které je v Belgii rovnocenné manželství, a který s ním bude žít, jsou-li obě dotčené osoby starší 21 let. Tento minimální věk se však snižuje na 18 let, jestliže manželský svazek, resp. toto registrované partnerství existovalo již před příchodem cizince, za nímž se má dotčená osoba přistěhovat, do Království;

– děti, které s nimi žijí, dokud nedovršily věk 18 let a jsou svobodné;

– děti cizince, za nímž se mají přistěhovat, jeho manžela/manželky nebo registrovaného partnera/registrované partnerky podle první odrážky, které s nimi žijí, dokud nedovršily věk 18 let a jsou svobodné, za předpokladu, že cizinec, za nímž se mají přistěhovat, jeho manžel/manželka nebo registrovaný partner/registrovaná partnerka má právo péče o dítě a rodičovskou zodpovědnost a v případě sdílené péče za podmínky, že druhá osoba mající právo péče k tomu poskytne souhlas“.

15. Článek 10 odst. 3 téhož zákona stanoví:

„Ministr nebo jím pověřená osoba může rozhodnout o zamítnutí žádosti o povolení k pobytu na dobu delší než tři měsíce, […] pokud cizinec […] za účelem získání takového povolení k pobytu použil nepravdivé nebo zavádějící informace nebo nepravdivé či pozměněné doklady nebo spáchal podvod nebo použil jiné protiprávní prostředky, které jsou rozhodující povahy, aby získal takovéto povolení […]“

16. Článek 12a tohoto zákona provádí do belgického práva článek 5 směrnice 2003/86. Ve znění použitelném na projednávanou věc tento článek stanoví:

„1. Cizinec, který prohlásí, že se nachází v některém z případů uvedených v článku 10, musí svou žádost předložit belgickému diplomatickému nebo konzulárnímu zástupci příslušnému podle jeho bydliště nebo pobytu v zahraničí.

[…]

2. […] Dnem podání žádosti je den, kdy jsou předloženy všechny tyto dokumenty podle článku 30 zákona ze dne 16. července 2004 o mezinárodním právu soukromém nebo podle mezinárodních úmluv týkajících se této věci.

Rozhodnutí o povolení k pobytu se přijme a oznámí co nejdříve, nejpozději však do devíti měsíců ode dne podání žádosti podle odstavce 2. […]

Ve výjimečných případech souvisejících se složitostí žádosti […] může ministr nebo jím pověřená osoba dvakrát prodloužit lhůtu pro posouzení o tři měsíce prostřednictvím odůvodněného rozhodnutí.

Pokud nebylo přijato žádné rozhodnutí do uplynutí devítiměsíční lhůty ode dne podání žádosti, včetně případného prodloužení podle odstavce 5, povolení k pobytu se udělí.

[…]

7. Při posuzování žádosti se náležitě přihlédne k nejlepšímu zájmu dítěte.“

17. Článek 39/56 zákona ze dne 15. prosince stanoví:

„Žaloby uvedené v čl. 39 odst. 2 mohou být podány k Radě cizincem, který může prokázat škodu nebo zájem.“

II. Skutečnosti v původním řízení a žádost o rozhodnutí o předběžné otázce

18. Navrhovatelé v původním řízení podaly dne 20. března 2012 u belgického velvyslanectví v Conakry v Guineji žádosti o vízum za účelem sloučení rodiny jakožto nezletilé děti státního příslušníka třetí země, kterému bylo přiznáno postavení uprchlíka v Belgii. Tyto žádosti byly zamítnuty rozhodnutím ze dne 2. července 2012.

19. Dne 9. prosince 2013 podali navrhovatelé druhou žádost u belgického velvyslanectví v Dakaru, Senegal. V té době byli navrhovatelé ve věku 14, 15 a 17 let.

20. Ministr tyto žádosti zamítl dne 25. března 2014 z toho důvodu, že ve věcech C-133/19 a C-137/19 navrhovatelé uvedli svá data narození ve svých žádostech o udělení víza, které podložili svými rodnými listy, a to jako 16. březen 1999 a 20. leden 1996, zatímco jejich otec ve své žádosti o azyl v Belgii uvedl, že jejich dnem narození je 16. březen 1997 a 20. leden 1994. Ve věci C-136/19 navrhovatelka tvrdila, že je dcerou osoby usilující o sloučení rodiny, zatímco ve své žádosti o azyl se osoba usilující o sloučení rodiny o její existenci nikdy nezmínila.

21. V okamžiku, kdy byla tato zamítavá rozhodnutí přijata, byli navrhovatelé ve věcech C-133/19 a C-136/19 ještě nezletilé děti, přičemž navrhovatelka ve věci C-137/19 se mezitím stala dospělou.

22. Navrhovatelé napadli tato druhá rozhodnutí u Conseil du contentieux des étrangers (Soud pro cizinecké věci, Belgie) v rámci třech žalob na neplatnost podaných dne 25. dubna 2014.

23. Třemi rozhodnutími ze dne 31. ledna 2018 Conseil des contentieux du étrangers (Soud pro cizinecké věci) zamítl návrhy navrhovatelů jako nepřípustné z důvodu nedostatku právního zájmu. Tento soud rozhodl, že zájem navrhovatelky musí existovat v okamžiku podání žaloby a musí přetrvat až do vyhlášení rozsudku. Pokud by dotčená rozhodnutí byla zrušena a pokud by odpůrce musel žádost znovu přezkoumat, měl tento soud za to, že by mohl pouze dospět k závěru o nepřípustnosti žádosti o udělení víza, jelikož vzhledem k tomu, že všichni navrhovatelé byli starší 18 let, již by nesplňovali podmínky stanovené pro nezletilé děti v ustanoveních o sloučení rodin. V tomto kontextu je však třeba uvést, že uplynula doba čtyř let od zamítnutí druhé žádosti do následného rozhodnutí Conseil du contentieux des étrangers (Soud pro cizinecké věci), kterým bylo rozhodnuto o nepřípustnosti řízení z důvodu, že děti mezitím dosáhly plnoletosti.

24. Navrhovatelé podali proti tomuto rozhodnutí opravný prostředek ke Conseil d'État (Státní rada), v němž jednak namítali, že výklad podaný Conseil du contentieux des étrangers (Soud pro cizinecké věci) porušuje zásadu efektivity unijního práva, jelikož jim brání v tom, aby mohli využít práva na sloučení rodiny podle článku 4 směrnice 2003/86. Dále tvrdili, že takový výklad porušuje rovněž jejich právo na účinnou ochranu tím, že je zbavuje možnosti podat kasační opravný prostředek proti správním rozhodnutím, kterými nebylo uznáno jejich právo na sloučení rodiny; tato rozhodnutí byla přijata a napadena v době, kdy byli navrhovatelé ještě nezletilé děti.

25. V rozhodnutí ze dne 31. ledna 2019 Conseil d'État (Státní rada) uvádí, že Soudní dvůr nedávno konstatoval v rozsudku ze dne 12. dubna 2018, A a S (C-550/16, EU:C:2018:248), že čl. 2 písm. f) směrnice 2003/86/ES ze dne 22. září 2003 o právu na sloučení rodiny, ve spojení s čl. 10 odst. 3 písm. a) této směrnice, musí být vykládán v tom smyslu, že jako „nezletilá osoba“ ve smyslu tohoto

ustanovení musí být kvalifikován státní příslušník třetí země nebo osoba bez státní příslušnosti, jež byla mladší 18 let v okamžiku vstupu na území členského státu a podání žádosti o azyl v tomto státě, která však v průběhu azylového řízení dosáhla plnoletosti a následně jí bylo přiznáno postavení uprchlíka.

26. Podle předkládajícího soudu se však tento rozsudek liší od věcí v původních řízeních, jelikož se netýkají nezletilé osoby, které bylo přiznáno postavení „uprchlíka“. Navíc na rozdíl od skutkového základu tohoto rozsudku nezávisí v projednávané věci uznání práva na sloučení rodiny na „rychlosti vyřízení žádosti“ [5], jelikož rozhodnutí ze dne 25. března 2014 byla přijata ve lhůtě stanovené za tímto účelem v čl. 12a odst. 2 zákona ze dne 15. prosince.

27. Za těchto podmínek Conseil d’ État (Státní rada) přerušila řízení a obrátila se na Soudní s žádostí o rozhodnutí o předběžné otázce v každé z těchto věcí, které projednává.

28. Ve věcech C-133/19 a C-136/19 Conseil d’État (Státní rada) položila následující otázky

„1. Aby byla zajištěna účinnost práva Evropské unie a nebyl znemožněn výkon práva na sloučení rodiny, které navrhovatelce podle jejího názoru plyne z článku 4 [směrnice Rady 2003/86], musí být toto ustanovení vykládáno v tom smyslu, že dítě osoby usilující o sloučení rodiny může využít právo na sloučení rodiny, pokud dosáhne plnoletosti v průběhu soudního řízení proti rozhodnutí, kterým mu nebylo toto právo přiznáno a které bylo přijato v době, kdy toto dítě ještě bylo nezletilé?

2. Musí být článek 47 Listiny základních práv Evropské unie a článek 18 [směrnice 2003/86] vykládány tak, že brání tomu, aby byla žaloba na neplatnost podaná proti rozhodnutí o nepřiznání práva na sloučení rodiny nezletilého dítěte prohlášena za nepřípustnou z toho důvodu, že dítě dosáhlo plnoletosti v průběhu soudního řízení, neboť by mu bylo znemožněno, aby byla projednána jeho žaloba proti tomuto rozhodnutí, a bylo by porušeno jeho právo na účinnou právní ochranu?“

29. Ve věci C-137/19 Conseil d’État (Státní rada) položila následující otázku:

„Musí být čl. 4 odst. 1 písm. c) směrnice Rady 2003/86/ES ze dne 22. září 2003 o právu na sloučení rodiny případně ve spojení s čl. 16 odst. 1 téže směrnice vykládán tak, že vyžaduje, že k tomu, aby byli státní příslušníci třetích zemí považováni za „nezletilé děti“ ve smyslu tohoto ustanovení, musí být „nezletilými“ nejen v okamžiku podání žádosti o povolení k pobytu, ale rovněž v okamžiku, kdy správní orgán rozhoduje s konečnou platností o této žádosti?“

30. Dne 30. ledna 2020 se před Soudním dvorem konalo jednání, na němž byly zastoupeny navrhovatelky, belgická vláda a Evropská komise.

III. Analýza

31. Je snad vhodné hned na začátku uvést, že nic v tomto stanovisku by nemělo být vykládáno tak, že řeší opodstatněnost individuálních žádostí. Je zřejmé, že ministr nebyl přesvědčen o tom, že údaje o příslušných datech narození navrhovatelů ve věcech C-133/19 a C-137/19 byly správné, nebo že navrhovatelka ve věci C-136/19 byla skutečně dcerou osoby usilující o sloučení rodiny. Posouzení těchto skutkových okolností přísluší výlučně vnitrostátním orgánům a vnitrostátním soudům.

5 – Viz rozsudek ze dne 12. dubna 2018, A a S (C-550/16, EU:C:2018:248, bod 55).

32. Právní otázka, která zde vyvstává, vyvolává odlišnou otázku, a sice zda mají navrhovatelé právo na to, aby byli považováni za nezletilé osoby ve smyslu směrnice 2003/86, i když následně nabyli plnoletosti, když správní orgán rozhodoval o jejich žádosti o sloučení rodiny (C-137/19) nebo v průběhu soudního řízení proti rozhodnutí ministra o zamítnutí jejich žádosti o sloučení rodiny C-133/19 and C-136/19).

33. Rovněž je třeba uvést, že výjimka stanovená v čl. 4 odst. 6 směrnice 2003/86, podle které „mohou členské státy požadovat, aby žádosti týkající se sloučení rodiny s nezletilými dětmi byly podávány do 15 let jejich věku, jak stanoví jejich právní předpisy platné ke dni provedení této směrnice“ se podle všeho na Belgické království nevztahuje, což v konečném důsledku přísluší ověřit předkládajícímu soudu.

34. Při posuzování této otázky může být užitečné začít zkoumáním judikatury Soudního dvora ve věci A a S[6], na kterou vnitrostátní soud odkázal v rámci předkládacího rozhodnutí. Ve věci A a S byli navrhovatelé dva eritrejští státní příslušníci, kteří napadli zamítavé rozhodnutí nizozemských orgánů udělit jim (a jejich třem nezletilým synům) povolení k přechodnému pobytu z důvodu sloučení rodiny s jejich nezletilou dcerou. Dcera přicestovala do Nizozemska jako nezletilá osoba bez doprovodu. V únoru 2014 podala žádost o azyl a plnoletosti dosáhla v červnu 2014. V říjnu 2014 jí státní tajemník udělil povolení k pobytu na základě azylu s dobou platnosti pět let s účinností od data podání žádosti o azyl.

35. V prosinci 2014 byla podána žádost o sloučení rodiny s jejími rodiči a třemi nezletilými bratry, která však byla nakonec zamítnuta z toho důvodu, že ke dni podání této žádosti již dcera dosáhla plnoletosti. V návaznosti na žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podané nizozemskými soudy Soudní dvůr nakonec v zásadě rozhodl, že směrnice 2003/86 musí být vykládána v tom smyslu, že státní příslušník třetí země, jenž byl v okamžiku podání žádosti o azyl v tomto státě nezletilou osobou, avšak v průběhu azylového řízení dosáhl plnoletosti a následně mu bylo přiznáno postavení uprchlíka, musí být nicméně kvalifikován jako „nezletilá osoba“ ve smyslu ustanovení této směrnice týkajících se spojení rodin.

36. Je vhodné si všimnout, že jedním z důvodů uvedených Soudním dvorem pro tento závěr bylo, že:

„Ostatně místo toho, aby byly vnitrostátní orgány vybízeny k tomu, aby přednostně vyřizovaly žádosti o mezinárodní ochranu pocházející od nezletilých osob bez doprovodu vzhledem k jejich zvláštní zranitelnosti, což je možnost, která je napříště výslovně uvedena v čl. 31 odst. 7 písm. b) směrnice 2013/32, by takový výklad mohl mít opačný účinek, přičemž by byl zmařen cíl sledovaný jak touto směrnicí, tak směrnicemi 2003/86 a 2011/95, kterým je zajistit podle čl. 24 odst. 2 Listiny základních práv, aby byl pro členské státy při provádění těchto směrnic skutečně prvořadým hlediskem nejvlastnější zájem dítěte.

Kromě toho by uvedený výklad měl za následek, že by pro nezletilou osobu bez doprovodu, která podala žádost o mezinárodní ochranu, bylo absolutně nepředvídatelné, zda bude mít právo na sloučení rodiny se svými rodiči, což by mohlo narušit právní jistotu[7].“

6 – Rozsudek ze dne 12. dubna 2018, A a S (C-550/16, EU:C:2018:248).

7 – V bodech 58 a 59 rozsudku.

37. Soud poté dodal:

„uplatnění dne podání žádosti o mezinárodní ochranu jakožto dne, na který je třeba odkázat pro posouzení věku uprchlíka pro účely použití čl. 10 odst. 3 písm. a) směrnice 2003/86, umožní zaručit totožné a předvídatelné zacházení se všemi žadateli, kteří se z časového hlediska nacházejí ve stejné situaci, přičemž se zajistí, že úspěšné vyřízení žádosti o sloučení rodiny závisí hlavně na okolnostech přičitatelných žadateli, a nikoli správnímu orgánu, jako je délka vyřízení žádosti o mezinárodní ochranu nebo žádosti o sloučení rodiny […] [8]“.

38. Soudní dvůr již dříve v tomto rozsudku konstatoval, že systematika směrnice týkající se nezletilých osob „neponechává členským státům žádný rozhodovací prostor, jakož i z neexistence jakéhokoliv odkazu na vnitrostátní právo v tomto ohledu vyplývá, že určení tohoto okamžiku nelze ponechat na posouzení každého členského státu“ [9].

39. Domnívám se, že veškeré tyto úvahy jsou více či méně přímo použitelné v projednávané věci. Je samozřejmě pravda, jak uvedla Conseil d'État (Státní rada) v předkládacím rozhodnutí, že mezi projednávanou věcí a věcí A a S. existují určité významné skutkové rozdíly. Konkrétně na rozdíl od nezletilého dítěte v posledně uvedené věci žádné z dětí dotčených v projednávané věci nemělo postavení uprchlíka. Nedomnívám se však, že by tyto rozdíly měly být v projednávaných věcech určující. Spíše se domnívám, že zásady, na nichž stojí rozsudek ve věci A a S, jsou zcela relevantní pro účely vyřešení předmětných výkladových otázek v tomto řízení. K uvedenému závěru jsem dospěl z následujících důvodů.

40. Zaprvé, jak bylo konstatováno ve věci A a S, jakýkoliv výklad směrnice 2003/86, který se zaměřuje na den podání žádosti o sloučení rodiny, zajistí, že úspěšné vyřízení žádosti o sloučení rodiny závisí hlavně na okolnostech „přičitatelných žadateli“ [10]. Jinými slovy, pokud se kritérium toho, zda žadatel byl nezletilou osobou pro účely sloučení rodiny, řídí jeho věkem ke dni podání příslušné žádosti, potom tento výklad směrnice 2003/86 zajistí, aby výsledek žádosti o takové sloučení rodiny nezávisel na nepředvídatelném datu, kdy správní orgán rozhodl o žádosti, nebo na následujících průtazích souvisejících se soudním, nebo v tomto případě správním, systémem.

41. Docela oceňuji, že ministr skutečně rozhodl o žádosti o sloučení rodiny dne 25. března 2014, tedy ve lhůtě stanovené belgickým právem, jak opětovně zdůraznila Conseil d'État (správní rada), Avšak toto není to podstatné. Navrhovatelé byli samozřejmě oprávnění podle belgického práva podat proti rozhodnutí ministra žalobu k Conseil du contentieux des étrangers (Soud pro cizinecké věci). Nemohli vědět, kolik času bude soud potřebovat k projednání a rozhodnutí této věci, a tak by jejich práva a nároky neměly být závislé na náhodě, kdy k tomu mohlo dojít. Pokud by například Conseil du contentieux des étrangers (Soud pro cizinecké věci) vydal rozhodnutí v únoru 2017, tedy přibližně tři roky po původním rozhodnutí, byl by jeden z navrhovatelů ještě stále nezletilé dítě. Lze jen stěží tvrdit, že právo tohoto navrhovatele na sloučení rodiny by mohlo záviset na okamžiku, kdy přesně přijal soudní orgán (nebo případně správní orgán) rozhodnutí, samozřejmě za podmínky, že byl v době podání dotčené žádosti o sloučení rodiny nezletilým dítětem.

42. V tomto ohledu lze ostatně uvést, že článek 18 směrnice 2003/86 výslovně zaručuje právo osoby usilující o sloučení rodiny a jejího rodinného příslušníka „obrátit se na soud, pokud je žádost o sloučení rodiny zamítnuta […]“. Lze předpokládat, že evropský normotvůrce chtěl, aby toto právo bylo účinné, a zejména aby tato řízení nebyla odmítnuta jako nepřípustná *pouze* z toho důvodu, že dotčené děti později nabyly v průběhu řízení plnoletosti.

8 – V bodě 60 rozsudku.

9 – V bodě 45 rozsudku.

10 – Viz rozsudek ze dne 12. dubna 2018, A a S (C-550/16, EU:C:2018:248, bod 60).

43. Kromě toho, jak již Soudní dvůr zdůraznil ve věci A a S, jakýkoli jiný výklad směrnice by mohl přispět k situaci, kdy vnitrostátní soudy nebudou vedeny k tomu, aby naléhavě vyřizovaly žádosti zranitelných nezletilých dětí s naléhavostí, kterou si takové žaloby vyžadují, a mohly by tedy jednat způsobem, který by ohrozil zákonná práva těchto nezletilých žadatelů na sloučení rodiny[11]. Takový skutkový stav by byl v rozporu s jedním z cílů sledovaných čl. 24 odst. 2 Listiny, a sice aby byl nejlepší zájem dítěte v praxi prvořadým hlediskem pro členské státy při uplatňování směrnice 2003/86. Zde bych ještě poznamenal, že na jednání konaném dne 30. ledna 2020 zástupce navrhovatelů v odpovědi na otázku člena Soudního dvora, aniž byly vzneseny námitky, prohlásil, že Conseil du contentieux des étrangers (Soud pro cizinecké věci) jim oznámila, že jejich případ není považován za prioritní.

44. Tento obecný závěr je ještě posílen přezkumem zásad, na nichž je založeno právo na účinnou právní ochranu ve smyslu článku 47 Listiny. Jak zdůraznil Soudní dvůr[12] i jeho sesterský soud, Evropský soud pro lidská práva[13], ohledně článku 47 Listiny a čl. 6 odst. 1 a čl. 13 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, právo na účinnou právní ochranu znamená, že vnitrostátní opravné prostředky musí být účinné a skutečné, a nikoli pouze iluzorní a teoretické. Z toho pak vyplývá, že tyto procesní prostředky musí být koherentní a nesmí vést ke svévolným nebo neobhajitelným důsledkům.

45. Tak by tomu přitom bylo, pokud by právo navrhovatelů podat kasační opravný prostředek proti rozhodnutí ministra o odmítnutí udělení povolení k pobytu za účelem sloučení rodiny záviselo na jejich osobním postavení – tedy na tom, zda jsou ještě nezletilé osoby, nebo zda se v mezidobí stali plnoletými – ke dni jednání o žalobě u Conseil du contentieux des étrangers (Soud pro cizinecké věci).

IV. Závěry

46. Z těchto důvodů se tedy domnívám, že na otázky položené Conseil d'État (Státní rada, Belgie) lze poskytnout jedinou odpověď:

Články 4 a 18 směrnice 2003/86/ES ze dne 22. září 2003 o právu na sloučení rodiny ve spojení s článkem 47 Listiny základních práv Evropské unie je třeba vykládat tak, že státní příslušník třetí země, který má v době podání své žádosti o sloučení rodiny v členském státě méně než 18 let, ale který během správního řízení o opravném prostředku proti zamítnutí jeho žádosti nebo následného soudního řízení, kterým se napadá zamítnutí ve věci sloučení rodiny, dosáhne plnoletosti, má být přesto považován za „nezletilou osobu“ ve smyslu článku 4 směrnice 2003/86.

11 – V tomto smyslu viz rozsudek ze dne 12. dubna 2018, A a S (C-550/16, EU:C:2018:248, bod 58).

12 – Rozsudek ze dne 29. července 2019, Torubarov (C-556/17, EU:C:2019:626, bod 57).

13 – Viz například rozsudek ze dne 5. dubna 2018, Zubac v. Chorvatsko (CE:ECLI:EÚLP:2018: 0405JUD004016012, bod 77 a body 97 až 99), a rozsudek ze dne 10. září 2010, MacFarlane v. Irsko (CE:ECLI:EÚLP:2010: 0910JUD003133306, bod 112).